

VRTI SE, VELIKI SVETE

Kolum Meken

Preveo
Nenad Dropulić

Laguna

Naslov originala

Colum McCann

LET THE GREAT WORLD SPIN

Copyright © 2009, Colum McCann

All rights reserved

Translation copyright © 2010 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Džonu, Frenku i Džimu.
I, naravno, Alison*

„Svi životi koje smo mogli proživeti, svi ljudi koje nikad nećemo upoznati, koji nikada nećemo biti, svi su oni posvuda. To je svet.“

Aleksandar Hemon

PROJEKT LAZAR

SADRŽAJ

UĆUTAO JE SVAKO KO GA JE VIDEO 3

PRVA KNJIGA

Svaka čast nebu, ali meni je ovde dobro 11

Miro, Miro, na zidu mom 84

Strah od ljubavi 135

USPORAVAJ, VELIKI SVETE 185

DRUGA KNJIGA

Potpisi 197

Nebeske veze 207

Ovu je kuću sagradio špric 234

ZVONKE BRAZDE PROMENA 282

TREĆA KNJIGA

Deo Odeljenja 293

<i>Centavosi</i>	326
<i>Sva slava i hvala</i>	338

ČETVRTA KNJIGA

<i>Ka pučini</i>	385
AUTOROVA BELEŠKA	415
IZJAVE ZAHVALNOSTI	417

VRTI SE, VELIKI SVETE

UĆUTAO JE SVAKO KO GA JE VIDEO. U Ulici Čerč. U Ulici Liberti. U Ulici Kortlend. U Zapadnoj ulici. U Ulici Fulton. U Ulici Vesi. Bila je to čujna tišina, strašna i prelepa. Neki su u prvi mah pomislili da je to slučajna igra svetlosti i senke; nešto izazvano vremenom. Drugi su mislili da je to odlična gradska šala – neko stoji i pokazuje uvis dok se ljudi okupljaju oko njega, dižu glavu, klimaju, potvrđuju, sve dok svi ne stanemo da buljimo uvis ni u šta, kao da čekamo kraj skeča Lenija Brusa.* Ali što su duže gledali, ljudi su bili sve sigurniji. Stajao je na samoj ivici krova zgrade, taman naspram sivog neba. Perač prozora možda. Ili građevinski radnik. Ili skakač.

Gore, na visini od sto deset spratova, krajnje nepomičan, tamna igračka na oblačnom nebu.

---

* Leonard Alfred Šnajder (*Leonard Alfred Schneider*, 1925–1966), poznat pod umetničkim pseudonimom Leni Brus (*Lenny Bruce*), bio je izuzetno uticajan i kontroverzan njujorški klupski komičar, pisac i satiričar, proganjan zbog oštrog jezika, ovekovečen u brojnim pesmama, knjigama i nekoliko filmova. (Prim. prev.)

Bio je vidljiv samo iz određenih uglova, pa su posmatrači morali da zastanu na uglovima ulica i nađu procep između zgrada, ili da izađu iz senki da im vidik ne bi zatvarali simsovi, gargojle, ograde i ivice krovova. Niko još nije bio shvatio smisao žice zategnute podno njegovih nogu od jedne kule do druge. Pažnju im je držao ljudski obris, pa su krivili vratove, ras-kidani između moguće tragedije i razočaranja nečim običnim.

To je mučilo posmatrača; nisu hteli da tu gube vreme ni zbog čega, zbog nekog kretena koji stoji na ivici ponora oblakodera, ali nisu hteli ni da propuste trenutak kad se oklizne, kad ga uhapsu ili kad skoči raširenih ruku.

Grad je oko posmatrača i dalje stvarao svakodnevnu buku. Automobilske sirene. Kamioni za smeće. Pištaljke trajekta. Tutnjava podzemne železnice. Autobus broj 22 prišao je uz ivičnjak, zakočio i uzdahnuo preko rupe na putu. Omot od čokolade dodirnuo je hidrant. Zalupila su se vrata taksija. Otpaci su se boksovali u najtamnijim uglovima uličica. Patike su šutirale lopte. Koža kofera za spise trljala se o nogavice. Nekoliko vrhova kišobrana zvecnulo je o pločnik. Obrtna vrata gurala su deliće razgovora na ulicu.

Ali posmatrači su mogli da zgnječe sve zvuke u jedan jedini, a opet ne bi mnogo čuli; čak i kad su psovali, psovali su tiho, s poštovanjem.

Okupili su se u grupice pored semafora na uglu ulica Čerč i Dej, pod nadstrešnicom Semove berbernice, u ulazu Čarlijeve prodavnice audio-opreme. Malobrojno gledalište tiskalo se uz ogradu kapele svetog Pavla, laktalo se za prostor uz izloge *Vulvortove* zgrade. Advokati. Operatori liftova. Lekari. Čistači. Kuvarski šegrti. Trgovci dijamantima. Prodavci ribe. Bolno utegnute kurve. Svi ohrabreni prisustvom ostalih. Ste-nografkinje. Trgovci. Kuriri. Sendvičmeni. Kockari. Električari. Telefonisti. Berzanski mešetari. Bravar u kombiju na uglu

Ulice Dej i Brodveja. Kurir na biciklu naslonjen na banderu u Zapadnoj. Pijanac crvenog lica što traži ranu kapljicu.

Videli su ga s trajekta za ostrvo Stejtn. Iz skladišta mesa na Vest Sajdu. Iz novih solitera u parku Bateri. S kolica za doručak na Brodveju. S malog trga dole. Iz samih tornjeva.

Naravno, bilo je i onih koji se nisu osvrtni na gužvu, koje je mrzelo da pogledaju. U petnaest do osam ujutru bili su suviše napeti za bilo šta osim za pisači sto, olovku i telefon. Izlazili su iz stanica podzemne, iz limuzina, iz gradskih autobusa, žustro prelazili ulicu i odbijali da zijaju uvis. Novi dan, nova muka. Prolazeći pored uznemirenih grupica ipak su usporavali. Neki bi potpuno stali, slegnuli ramenima, nehajno se okrenuli, otišli do ugla, sudarali se s posmatračima, propinjali se na vrhove prstiju, zagledali se preko glava, a onda bi se oglasili s *Au*, ili *Čoveče*, ili *Gospode bože*.

Onaj gore ostao je nepomičan, ali njegova tajna je lepršala. Stajao je ispred ograde vidikovca južne kule – svakog trenutka može da poleti.

Ispod njega usamljeni golub obrušio se s krova Savezne zgrade, kao da predoseća pad. Pokret je privukao pogled nekih posmatrača, pa su ispratili sivi lepet naspram sitne stojeće prilike. Ptica je letela od strehe do strehe, i tada su posmatrači primetili da su im se pridružili mnogi; podigli su zastore na prozorima kancelarija, a neki su i otvorili prozorska krila. Videli su im se samo laktovi, manžetne ili podvezice na rukavu, ali uskoro i glave, ponekad iznad njih i ruke, koje su čudnovato izgledale dok su podizale prozor još malo više. Na prozorima obližnjih oblakodera pojavile su se prilike – muškarci u košuljama, žene u šarenim bluzama treperili su na staklu kao odrazi u vašarskoj kući ogledala.

Iznad svega toga meteorološki helikopter skrenuo je poni-rući iznad reke Hadson – blagi naklon činjenici da će ovaj

letnji dan ipak biti oblačan i svež – a elisa je udarala ritam nad skladištima Vest Sajda. U početku se činilo da helikopter prilazi naheren, a mali prozor sa strane se otvorio kao da mašina želi vazduha. Na prozoru se pojavilo sočivo. Blesnulo je na trenutak. Helikopter se divno ispravio i okrenuo iznad grada.

Neki policajci na Vestsajdskom autoputu uključili su rotaciona svetla i brzo skrenuli na sporedne puteve, dajući jutru još više privlačnosti. Vazduh se naelektrisao, a kad su sirene ozvaničile dan, posmatrači su počeli da ćaskaju; sve nemirniiji, nespokojniji, okretali su se jedni drugima i nagađali hoće li skočiti, hoće li pasti, hoće li na prstima poći po ivici, da li radi tamo, da li je sam, da li je varka, da li je u uniformi, ima li neko dvogled. Hvatili su potpune tuđince za laktove, čule su se psovke i šaputanja da je to bio neuspeli pokušaj pljačke, da je on nekakav vešti provalnik, da je uzeo taoce, da je Arapin, Jevrejin, Kipranin, pripadnik IRA-e, da je ovo samo marketinški trik, reklama, *pijte više koka-kole, jedite više fritosa, pušite više parlamenta, prskajte više lizola, volite više Isusa*. Ili da je on demonstrant i da će okačiti natpis, da će ga pustiti da leprša na povetarcu s ivice zgrade kao neki veliki komad nebeskog rublja – NAPOLJE S NIKSONOM, SETITE SE VIJETNAMA, SLOBODA INDOKINI! – a onda je neko rekao da je čovek možda alpinista ili padobranac, i svi su se nasmejali, ali zapanjio ih je kabl pod njegovim nogama i nastala su nova govorkanja, sudarali su se psovka i šapat, pojačani sve glasnijim sirenama od kojih su im srca još ubrzala, helikopter je našao oslonac blizu zapadne strane kula, a dole u predvorju Svetskog trgovačkog centra policajci su trčali po mermernom podu, oni u civilu vadili su značke ispod košulja, vatrogasna vozila su stizala na trg, došao je kamion s dizalicom udarajući ogromnim gumama o ivičnjak, neko se nasmejao kad se kamion odbio ustranu, vozač je pogledao uvis kao da korpa dizalice može da pređe čitav taj dugački

tužni put do vrha, a čuvari su vikali u toki-vokije, čitavo avgustovsko jutro naglo se otvara, posmatrači stoje kao ukopani, niko nikuda ne ide za sada, glasovi se pojačavaju, svakovrsni naglasci, Vavilonska kula, sve dok jedan sitni ridokosi čovek iz kompanije za nekretnine u Ulici Čerč nije podigao prozor svoje kancelarije, nalaktio se na sims, duboko udahnuo, nagnuo se napred i zaurlao u daljinu: „Skači, kretenu!“

Trenutak pre smeha vladao je muk, jedan sekund pre nego što su posmatrači sasvim shvatili reči, sekund poštovanja prema drskosti tog čoveka, jer mnogi su potajno mislili to isto – Skači, za ime sveta! Skači! – a onda se prosula bujica čavrljanja, odziv i lozinka, kao da se mreška od simsa sve dole do pločnika i duž ispucalog trotoara ka uglu Ulice Fulton, i blok dalje niz Brodvej, gde je zakrivudala duž Džonove, skrenula u Nasau i nastavila kao domine smeha, ali s tračkom napetosti, žudnje, strahopoštovanja, i mnogi posmatrači uz drhtaj su shvatili da će, šta god rekli, prisustvovati velikom padu, videće nekoga kako leti s tolike visine, nestaje s vidika, mlatara, udara u tlo i puni sredu elektricitetom, daje joj smisao, shvatili su da im samo milisekunda nesigurnosti nedostaje da postanu porodica, dok su drugi – oni koji su želeli da on ostane gde jeste, da se ne miče, da stoji na samoj ivici, ali da ne krene dalje – osetili gađenje prema vikačima; želeli su da se čovek spase, da zakorači unazad u naručje policajaca, a ne u nebo.

Uzbudili su se.

Naložili.

Granice su povučene.

Skači, kretenu!

Nemoj!

Visoko gore on se pomerio. Svaki trzaj tamne odeće bio je važan. Sagnuo se, polustvor, kao da posmatra svoju obuću, kao uglavnom izbrisana oznaka olovkom. Poza skakača u vodu. A

onda su videli. Posmatrači su stajali, nepomični. Čak i oni koji su želeli da skoči ostali su bez daha. Ustuknuli su i jeknuli.

Telo je poletelo.

Gotov je. Skočio je. Neki su se krstili. Žmurili. Čekali su udar. Telo se vrtelo, stalo i okrenulo, nošeno vetrom.

Onda je krik odjeknuo među posmatračima, ženski krik: Bože, o, bože, to je majica, to je samo majica.

Padala je, padala, da, dukserica, lepršava, a onda su oči napustile majicu u letu jer se visoko gore čovek ispravio, i novi muk zavladao je među policajcima gore i posmatračima dole, prožeo ih je talas emocija jer čovek se uspravio držeći dugačku tanku motku, tresao ju je, odmeravao njenu težinu, drmusao je gore-dole, dugačku crnu motku, tako gipku da su krajevi podrhtavali, a pogled mu je bio prikovan za drugu kulu, još obavijenu skelama poput ranjenika koji čeka pomoć, i sada je kabl pod njegovim nogama svima postao jasan, i šta god se desilo sada više ne mogu da odu, nema jutarnje kafe, nema cigarete u Sali za sastanke, nema nehajnih koraka po tepisima; čekanje je postalo čarolija, gledali su ga kako diže jedno stopalo obuveno u tamnu patiku kao da će zagaziti u toplu sivu vodu.

Posmatrači na ulici udahnuli su u istom trenutku. Udisaj je postao zajednički. Čovek gore visoko bio je reč koju znaju, iako je nikada ranije nisu čuli.

Krenuo je.

